

שמעון שוקן זכרונו לברכה

המלגרה הביא לנו את הידיעה המעציבה על ר' שמעון שוקן שנהרג ועל אחיו ר' זלמן שוקן יבדל לחיים טובים ארוכים שנפצע קשה. סחמת שהמנוח הנכבד היה אדם מסויים זנרול כמעשים טובים ומחמת שאני הכרתיו קצת ראיתי חובה לעצמי לספר לסודאי ה"דבר" קצת ממדותיו התרומיות.

ר' שמעון שוקן נולד לפני חמישים וחמש שנים בעיר קטנה במדינת פוזן, בסביבה של יהודים אדוקים שידיעת התורה כבר היתה דופפת אצלם, אבל מצוות התורה היו מצויים בהם במדה גדולה. בנערותו נכנס המנוח למסחר והצלית הרבה בעסקיו. הוא התחיל בעסק קטן וברוב חריצותו להתמדתו הנדולה. זוהי החריצות שמר זלמן שוקן היה מביע אותו בפתגמו הידוע "היהודי מפוזן".

משנה לשנה נתרבו בתי המסחר שיסד המנוח יחד עם ר' זלמן שוקן אחיו יבדל לחיים. אלה הם בתי המסחר הידועים מאד במדינת אשכנז, שבעיקרם היו מכוונים להמון העם ליתן להם סחורה טובה במסך השוה. בתי מסחר אלו נתפרסמו הרבה לשבח בכל המדינה, והרבה ראו בהם הידוש גדול. האדם הביטני והפועל שאין אמצעים פרובים מוצאים שם כל מה שלבם חפץ ודוקא מן הטוב ומהטועי. בכשרות הנדול עלת לו לקנות את סחורתו מן המסחר הראשון ועל ידי זה היה סיפק ביד להמציא ללקוחותיו כל הדברים בריוח קטן. ועוד מדה טובה היתה בו, שהיה זוכר את מכיריו מימי ילדותו והיה מושך אותם אצלו ונותן להם מקום בבתי מסחריו המרובים בתור פקידים, והיה נותן להם לעלות מעלה מעלה. פקידים הרבה שנכנסו אצלו בילדותם לשמש אצלו כ"משרתים קטנים" זכו ועלו להיות ממנוים ועומדים בראש של סדקליני המסחר. רוב בתי המסחר נקראים על שם אביהם.

את פקידיו המרובים, שמניעים לשלשת אלפים איש, סידר בדרך נאה מאד. הוא ואחיו ר' זלמן שוקן בנו להם בתים נאים לפי חוקי ההיגיינה. יש לציון, שאפילו פעם אחת לא היתה שום שכיתה בבתי המסחר של שוקן. האחים שוקן היו מסדרים את פקידיהם יפה יפה עד שלא היה מקום לשום סרונא.

כרוב עשרו כן רבו צדקותיו. כל איש צד ומציק היה פונה אליו והיה מקבל ממנו עזרה. המנוח היה רחב לב שאין דוגמתו בימים אלו. ידו היתה פתוחה לכל. בכספו יסד כמה בתי לימודיות וכמה מוסדות של חסד. בצוויקאן שבזכסן ששם בית המסחר הראשי של האחים שוקן יסד המנוח מכספו תכניון גדול בתנאי שיכלו שם סטודנטים יהודים מרוסיה בלא שום הגבלה. כן יסד מכספו בית היטך גדול של בעלי מוסים. חוץ לזה היה תומך מכספו כמה מוסדות קיימים, וכמה משפחות בנרמניה, בין שהם בני ברית, בין שאינם בני ברית היו מקבלים סיפוקם מידו. המנוח היה מצויין בפשטותו ובמדותיו התרומיות ובאהבת הבריות. הוא לא היה ציוני כאחיו ולא התעסק הרבה בדברי תרבות כמיוהו, אבל בכל לבו ונפשו היה ער לכל המעשים הנעדי שים בארץ. בעיקר היה מקדיש את עתותיו לעניני הירודים באשכנז ולמלחמה באנטישמיות, אותה הפולטיטיקה הארצית שאין מוצא ממנה.

הוא התעתד לבוא לארץ ישראל. זכרוני שהלכתי פעם עם אחיו מר יוליוס שוקן פה בארץ ובשתייה רואה את הצריפים של הפועלים היה אומר, חבל חבל שאין כאן שמעון, אילו היה שמעון כאן, היה בונה להם סדקלין.

כאן יורשה לי לספר את אשר עשה המנוח בש"ב בילי. לאחר שנשרף ביתו (בהאמבורג) וכל ספריו, ארבעת אלפים ומאה ספרים, זבל בתבי, הקדיש המנוח סכום של עשרת אלפים מארק זהב כדי לפסח את הגל, שמא ימצא קצת מכתבי. בעצמו בא אצלי, דרך של שמונה שעות, ובעצמו כא בדברים עם הפירט מה היותר גדולה בעולם להתעסק בפיקוח הגל.

המנוח השאיר אתריו בת צעירה והיא, כפי ששמעתי, טפקחת על מוסד אחד מסודקות החסד שהמנוח יסד מכספו. זכות מצווה צדקה שקיים המנוח בחייו וזכות מעשיו הטובים יעמדו לו לדור דורים.

ש. י. עגנון

ירושלים ת"ו